

SLADKA RAZLAGA POJMOV

A

Absces	gnojna oteklina na mestu vstavitve kanile seta. Mesto je ponavadi boleče, oteklo in rdeče. Največkrat absces razrešimo z obkladki ter antibiotičnim mazilom, včasih pa je potrebna pomoč kirurga.
ACE inhibitorji	zdravila, ki zavirajo delovanje encima (angiotenzinska konvertaza) v ledvicah, ki zvišuje krvni tlak.
Acesulfam K	sladilo brez energetske vsebnosti.
Adrenalin	stresni hormon, ki ga proizvajajo in izločajo v krvni obtok celice nadledvičnice, povečuje vrednost sladkorja v krvi.
Albuminurija	večja količina albuminov (beljakovin) v urinu, ki je lahko prvi znak kronične okvare ledvic bolnikov s sladkorno boleznijo (diabetična nefropatija).
α - celice	alfa celice v Langerhansovih otočkih trebušne slinavke, ki proizvajajo in izločajo v krvni obtok hormon glukagon.
Amilaza	encim, ki ga proizvaja trebušna slinavka in razgrajuje škrob v zaužiti hrani. Najdemo ga tudi v slini.
Amnezija	izguba spomina.
Aminokislina	osnovna enota beljakovin.
Antibiotiki	zdravila, ki jih uporabljamo za zdravljenje bakterijske okužbe, npr. penicilin.
Anoreksija	neješčnost, pomeni odpor do hrane in je simptom številnih bolezni. Pogosto se pogovorno uporablja beseda anoreksija za nervozno anoreksijo (živčno hujšanje), ki spada med motnje hranjenja. Po dolgotrajnejšem stanju neješčnosti se telo odzove s pojenjanjem občutka lakote. Telesne posledice so lahko zelo hude in lahko ogrozijo življenje. Neješčnost se pojavlja kot simptom pri številnih boleznih, na primer pri okužbah, raznih vrstah rakov, dolgotrajni zlorabi mamil ali pa neješčnost čisto psihičnega izvora. Dolgotrajna anoreksija lahko ogrozi življenje in povzroči hude telesne poškodbe.
Arterijska hipertenzija	zvišan krvni tlak.

Arterioskleroza	termin »arterioskleroza« (dobesedno pomeni »otrditev arterij«) na splošno označuje zadebelitev in izgubo elastičnosti arterijskih sten.
Aspartam	umetno sladilo, ki ne vsebuje sladkorja.
Avtoimuno	nesposobnost imunskega sistema, da loči svoje od tujega, zato pride do stvarjanja avtoprotiteles, ki uničujejo lastno tkivo.
Avtonomni živčni sistem	nehotno ali vegetativno živčevje) tvori skupaj s somatskim živčevjem obkrajni (periferni) živčni sistem. Avtonomnost živčevja se kaže v tem, da ni pod posameznikovim zavestnim nadzorom. Avtonomno živčevje uravnava življenjsko pomembne funkcije organizma, kot so srčni utrip, dihanje, krvni tlak, prebava in presnova. Je odločilno pri vzdrževanju homeostaze notanjega okolja organizma.

B

Bazalni nivo inzulina	nivo inzulina, ki pokrije bazalni metabolizem telesa.
Beljakovine	so najpomembnejše sestavine vsake celice in vseh življenjskih tekočin, pogosto jim pravimo gradniki našega telesa. Sestavljene so iz aminokislin.
β-celice	beta celice, ki so v Langerhansovih otočkih trebušne slinavke, proizvajajo in v krvni obtok izločajo hormon inzulin.
BMI	Body mass index. Glej pod Indeks Telesne Mase (ITM).
Bolus	velik enkratni odmerek zdravila oz. inzulina.
Brittle diabetes	sladkorna bolezen z zelo nestabilnimi vrednostmi krvnega sladkorja.
Bulimija	je bolezen, ki spada med motnje hranjenja. V ospredju te bolezni je strah pred debelostjo. Bolniki neprestano mislijo na hrano, težo uravnavajo z bruhanjem, diuretiki in odvajali. Velika večina se jih začne pretirano ukvarjati s športom, z namenom, da bi zmanjšali težo. Občasno pa tudi lahko stradajo. Bolnike, ki imajo bulimijo je težje diagnosticirati kot tiste obolele za anoreksijo, kajti bulemični bolniki so ponavadi normalno prehranjeni, včasih tudi debeli, redko pa imajo prenizko telesno težo. Oboleli jedo veliko hrane, ki jo naskrivaj izbruhaajo.

C

- C-peptid** protein, ki ga skupaj z inzulinom producirajo β - celice trebušne slinavke. Z njegovo vrednostjo ocenjujemo rezervo oz. preostali inzulin, ki je še v trebušni slinavki.
- Celiakija** kronična bolezen tankega črevesa, ki je posledica preobčutljivosti za gluten. Gluten je osnovna sestavina zrnja pšenice, podobne proteine pa najdemo tudi v zrnju ječmena, rži pa tudi ovsa. Gluten povzroča poškodbo sluznice tankega črevesa, kar ima za posledico zmanjšano funkcijo tega dela črevesa in motnje v presnovi hrane. Bolniki lahko slabše rastejo in pridobivajo na telesni teži, imajo prebavne motnje, pogosto pride tudi do pomankanja vitaminov in drugih sestavin hrane ter padca odpornosti organizma.
- Ciklamat** umetno sladilo, ki ne vsebuje kalorij.

D

- Debelost** bolezen, ki nastane zaradi čezmernega telesnega kopičenja maščevja. Pri otrocih in mladostnikih je meja za debelost definirana kot indeks telesne mase (BMI – body mass index), ki je nad 95. percentilo za starost in spol otroka.
- Dekstroza** čista glukoza.
- Depo efekt** del vbrizganega inzulina v maščobnem tkivu, ki služi kot rezerva in se počasi sprošča.
- Diabetična koma** nezavest, ki je posledica nerešene akutne komplikacije pri zdravljenju sladkorne bolezni, to je, diabetične ketoacidoze (previsoka vrednost krvnega sladkorja) ali hipoglikemije (prenizka vrednost krvnega sladkorja).
- Dializa** osnovni način nadomestnega zdravljenja končne odpovedi ledvic. Ko ledvice prenehajo delovati se v telesu zadržuje tekočina in odpadne snovi, ki nastajajo med presnovo. V osnovi naj bi dializa delovala kot nadomestna ledvica, lahko nadomešča izločevalno funkcijo zdravih ledvic, torej čisti kri, ob tem pa uravnava tudi ravnovesje elektrolitov, vode in kislinko-bazno ravnovesje.

»Čiščenje krvi« je nujno, sicer v kratkem nastopi smrt zaradi nakopičenih strupenih produktov presnove.

Dieta   laična razlaga besede dieta se pogosto enači z nizkokalorično dieto, primerno za zniževanje telesne teže, vendar pa navedena predstavlja le eno od oblik diete, kjer gre za omejitev kaloričnega vnosa. Dieta v osnovi pomeni prepoved hrane, ki bi bolniku povzročala težave (npr. brezglutenska dieta pri celiakiji).

Dolgodelujoči inzulin inzulin z dolgim delovanjem, do 28 ur (npr. Humulin N, Insulatard).

DNA   deoksiribonukleinska kislina (DNK oziroma DNA) je molekula, ki je nosilka genetske informacije v vseh živih organizmih (z izjemo nekaterih virusov, ki imajo genetsko informacijo shranjeno v obliki molekule RNK). DNK skupaj z RNK spada med nukleinske (jedrne) kisline.

E

Encim   beljakovina ali beljakovinski kompleks, ki katalizira biokemične reakcije v živih ali neživih celicah, kar pomeni, da uravnava hitrost in smer teh reakcij, pri čemer se sam ne porablja in se trajno ne spremeni. Kot katalizatorji so specifični, kar pomeni, da vsak encim deluje le na nekatere substrate (včasih na le enega) ali pospešuje samo eno reakcijo. Encime izdelujejo živi organizmi.

Endokrina žleza   proizvaja hormone in jih izloča v kri (npr. inzulin).

F

Fenomen zore   porast krvnega sladkorja nekaj ur preden vstanemo zaradi inzulinu nasprotno delujočih hormonov (kortizol, rastni hormon).

Fotokoagulacija   kirurški postopek, ki upočasni razvoj nadaljevanja retinopatije. Gre za koagulacijo tkiva s fizikalnimi postopki.

Fruktoza   sadni sladkor.

FIT	Funkcionalna Inzulinska Terapija. Način urejanja sladkorne bolezni, ki posnema fiziološko izločanje inzulina iz trebušne slinavke. Nadomeščanje inzulina temelji na apliciranju subkutanih injekcij večkrat dnevno, za potrebe bazalnega organizma, za potrebe hranjenja in korekcijo nastalih hiperglikemij.
G	
GAD	»Glutamic Acid Decarboxylase autoantibodies«.
Galaktoza	sladkorna molekula. Laktoza je sestavljena iz galaktoze in glukoze.
Gangrena	odmrtje (celična smrt) in posledično propad tkiva po poškodbi, zaradi prekinjenega/zmanjšanega dotoka krvi ob/po infekciji ali venski trombozi. Ločimo suho in vlažno gangreno.
Gestacijski diabetes mellitus	glej pod Nosečnostna sladkorna bolezen.
Gastropareza	pomeni slabše praznjenje želodca in predstavlja pozne komplikacije v sklopu diabetične nevropatije.
Glavkom	zelena mrena. Kronična bolezen očesa s povečanim intraokularnim tlakom, ki povzroča patološke spremembe na očesnem ozadju, z značilnim izpadom vida in močnimi bolečinami.
Glikemični indeks	metoda, ki klasificira hrano z ogljikovimi hidrati glede na to, kako le ta vpliva na porast krvnega sladkorja.
Glikogen	glikogen je polisaharid in je osnovna oblika uskladiščene glukoze v celicah pri živalih in človeku. Glikogen se deli na: jetrni glikogen in mišični glikogen Največ te snovi se nahaja v jetrih (10 %) njihove skupne mase, nekaj malega pa v mišicah (okoli 1%), manj pa ledvicah, možganskih ter drugih celicah telesa.
Glikogenoliza	proces razpada glikogena v glukozo v jetrih in mišicah.
Glikoziliran hemoglobin	glej pod HbA1c.
Glukagon	hormon, ki ga izločajo v kri α - celice Langerhansovih otočkov v trebušni slinavki ob zmanjšani koncentraciji

glukoze v krvi. Zviša nivo sladkorja v krvi s tem ko v jetrih razgradi glikogen in pretvori maščobe v glukozo. Pri hipoglikemiji z nezavestjo aplikacija glukagona razreši nezavest.

Glukometer	glej pod Merilnik krvnega sladkorja.
Glukoneogeneza	je proces pridobivanja glukoze v telesu, ki poteka v jetrih in ledvični skorji.
Glukoza	(D-glukoza; tudi grozdni sladkor, dekstroza) je enostavni sladkor (monosaharid).
Glukozurija	stanje, ko je glukoze v krvi toliko, da se izloča že v urin.
Gluten	gluten je osnovni protein zrnja pšenice, podobne proteine pa najdemo tudi v zrnju ječmena, rži pa tudi ovsa. Nekateri ljudje so preobčutljivi na gluten; to kronično bolezen imenujemo celiakija. Pri njih gluten povzroča poškodbo sluznice tankega črevesa, kar ima za posledico zmanjšano funkcijo tega dela črevesa in motnje v presnovi hrane. Za celiakijo ni zdravila, pogosta je pri bolnikih s sladkorna boelznijo. Bolniki so celo življenje vezani na brezglutensko dieto.
Golša	bolezensko povečana žleza ščitnica, ki se kaže z zadebelitvijo v spodnji polovici prednjega dela vratu.
H	
HbA1c	predstavlja merilo urejenosti sladkorne bolezni oz. povprečno vrednost krvnih sladkorjev v zadnjih 6 – 8 tednih. Pomeni tudi trenutek, ko prides v ambulanto in ti iz prsta odvzamejo kri, in nato na trnih čakaš nadaljnih 6 minut za rezultat. Visok glikozilirani hemoglobin je dolgoročno povečan s večjo verjetnostjo za razvoj kroničnih zapletov sladkorne bolezni.
Hiperglikemija	visoke vrednosti krvnega sladkorja.
Hiperinzulinizem	visok nivo inzulina v krvi.
Hiperlipidemija	zvečana količina maščob v krvi.
Hipertiroidizem	povečano delovanje ščitnice, povišane vrednosti ščitničnih hormonov v krvi. Ščitnica je običajno povečana.
Hipoglikemija	akutni zaplet sladkorne bolezni, ko krvni sladkor pade pod 3,5 mmol/l ali pa stanje naglega padca krvnega sladkorja, ko krvni sladkor še ni padel pod 3,5 mmol/l, obenem pa so že izraženi znaki hipoglikemije.

Hipotenzija	nizek krvni tlak.
Hipotiroidizem	zmanjšano delovanje ščitnice, nizek nivo ščitničnih hormonov v krvi, ščitnica je pogosto povečana.
Hitro delujoči inzulin	inzulin, ki prične delovati od 15 do 30 min po injiciranju. Najmočnejši učinek doseže med 1,5 do 3 ure po injiciranju in deluje 8 ur. (Humulin R, Actrapid).
HLA antigeni	genetski markerji na kromosomu 6, vsak organizem ima določeno sestavo oz. kombinacijo HLA antigenov, ki določajo njegove tkivne in telesne lastnosti, hkrati pa povzročajo podvrženost nekaterim boleznim.
Holesterol	pomemben sestavni del vseh celičnih membran in ovojnic živčnih celic. Iz holesterola nastanejo številne snovi, ki so nujne za življenje, med drugim tudi nekateri hormoni. Po telesu se prenaša s krvjo v obliki lipoproteinov, ki jih delimo na "škodljive" lipoproteine (lipoproteini z majhno gostoto - LDL, lipoproteini z zelo majhno gostoto - VLDL, ostanki VLDL), ki omogočajo kopičenje holesterola v žilni steni, in "koristne" lipoproteine (lipoproteini z veliko gostoto - HDL), ki holesterol iz žilnih sten odstranjujejo. Naš cilj je, da bi bilo škodljivih lipidov LDL v krvi čim manj, holesterola HDL pa čim več. Holesterol je torej nedvomno pomembna sestavina človeškega telesa, težave nastanejo le tedaj, kadar ga je preveč. V številnih raziskavah so dokazali, da zmanjšanje vsebnosti holesterola v krvi bistveno upočasni napredovanje bolezni žil in s tem zmanjša nevarnost za nastanek srčnega infarkta, možganske kapi ali arterijskih pretočnih motenj nog.
Holesterol HDL	glej pod Holesterol.
Holesterol LDL	glej pod Holesterol.
Honeymoon faza	glej pod Obdobje medenih tednov.
Hormon	beljakovinski kompleks v organizmu, ki ga izločajo nekatere žleze v telesu. Izloča se neposredno v kri in se z njo prenaša po celem telesu, kjer vpliva na različne organe. Hormoni so prenašalci informacij med organi oziroma med tkivi v organizmu. Izjema so tako imenovani tkivni hormoni ki se sintetizirajo na mestu, kjer tudi učinkujejo. Slednjih ne izločajo žleze, pač pa nastanejo v dotičnem tkivu. Delujejo le na določene ciljne organe, kjer se vežejo na specifične receptorje. Receptorji se običajno nahajajo na zunanji strani celične membrane. Vezava molekule hormona na receptor povzroči v celici biokemično reakcijo.

I

- IAA** »Insulin AutoAntibodies«, glej pod Inzulinska protitelesa.
- ICA** »Islet Cell Antibodies«, lastna protitelesa – avtoprotitelesa, ki so uperjena proti lastnim celicam trebušne slinavke, značilna pri sladkorni bolezni tip1, poznamo še protelesa IAA (glej pod IAA) in GAD (glej pod GAD).
- IDDM** Insulin Dependent Diabetes Mellitus, glej pod Tip 1 diabetes mellitus.
- Imunska obramba** odpornost proti bolezni ali boleznim zaradi dejavnosti imunskega sistema. Če ne bi bila imunost prirojena ne bi bilo življenja, saj ne bi nihče preživel. Prirojena imunost je zapisana v naših genih in je prva obrambna črta pred večino povzročiteljev nalezljivih bolezni, medtem ko je pridobljena imunost druga obrambna črta. Ta se razvije ob izpostavljanju vdirajočim mikroorganizmom, ki so že predrli prirojeno imunsko obrambo) ali pa z imunizacijo. To je postopek postopnega privajanja telesa, običajno je to injiciranje, na povzročitelje bolezni.
- Incidenca** zbolewnost, Pokazatelj pogostnosti pojavljanja neke bolezni, torej število primerov na določeno število prebivalcev, ki se pojavijo v neki časovni enoti.
- ITM** Indeks Telesne Mase/BMI (Body mass index).Kazalec prehranjenosti glede na izračun razmerja med telesno težo in višino. Čim višji je ITM, večje je tveganje obolevanja za sladkorno boleznijo tipa 2 in metabolnim sindromom tudi pri otrocih in mladostnikih.
- Infuzijski set za inzulin** set za dovajanje inzulina pri uporabi inzulinske črpalke, kanilo se vstavlja v podkožje , najpogosteje v trebuh, saj je tam vsrkavanje inzulina najhitrejše.
- Inkubacijska faza** čas, ki preteče od okužbe osebe do prvih izraženih znakov bolezni.
- Intramuskularna** aplikacija zdravila v mišico.
- Intravenozna** aplikacija zdravila skozi žilo v kri.
- Inzulin** (latinsko *insula* pomeni otok) je hormon trebušne slinavke, ki ga izločajo v krvni obtok β -celice Langerhansovih otočkov trebušne slinavke. Sinteza inzulina izredno občutljiva na spremembe v koncentraciji krvnega sladkorja. Povzroča padec koncentracije glukoze v krvi in njeno pretvorbo v glikogen v jetrih.
- Inzulinska črpalka** najnovejši način urejanja sladkorne bolezni tip 1 s kontinuiranim podkožnim dovajanjem bazalnih odmerkov

inzulina čez dan in noč. Doza inzulina pred vsakim obrokom se dodatno dodaja glede na natančni izračun zaužitih ogljikovih hidratov, s pritiskom gumbka na črpalki.

Inzulinska koma nezavest povzročena s hipoglikemijo (prevelik odmerik insulina).

Inzulinska protitelesa »Insulin AutoAntibodies« (IAA), protitelesa, ki so usmerjena proti lastnemu inzulinu.

Inzulinska rezistenca pomeni zmanjšano občutljivost celic telesa na hormon inzulin. To pomeni, da so potrebne za vstop glukoze v celice veliko večje količine inzulina kot bi bile normalno.

Inzulinski receptor beljakovina na površini celice na katero se veže hormon inzulin po principu ključ ključavnica. S tem se sproži signal oz. informacija, da glukoza lahko vstopi v celico.

J

Juvenilni diabetes diabetes, ki se razvije v otroštvu in mladosti.

K

Katarakta motnost očesne leče, siva mrena; Zamotnitev očesne leče.

Ketoacidoza akutni zaplet sladkorne bolezni, ki se razvije ob porastu ravni glukoze v krvi. Potrebno je takojšnje zdravljenje akutnega zapleta, vzporedno pa poskušamo ugotoviti in razrešiti tudi osnovni vzrok zapleta (akutna okužba, opustitev zdravljenja, nezadostno zdravljenje, zdravila, psihični problemi, nezadostno izvajanje samokontrole ...).

Ketoni kadar se v urinu pojavijo v urinu ketonska telesa – aceton ob nizkem krvnem sladkorju in nizki glukozuriji ni potrebno dodatno ukrepanje (npr. ob nizkih krvnih sladkorjih, hujšanju, naporni telesni aktivnosti, ko se porabljajo maščobe). Tudi po hipoglikemiji so lahko prisotni ketoni iz enakega razloga. Aceton je nevaren, če se pojavi ob visokih krvnih sladkorjih in glukozuriji. Ketonska telesa v takem primeru nastajajo zaradi nerednega jemanja inzulina, opustitve inzulinskega zdravljenja ali dolgotrajne neustrezne inzulinske doze in zaradi bolezni (akutna okužba, kot je npr. gripa, okužba sečil, pljučnica). Če ne ukrepamo z dodatki hitro delujočega inzulina lahko tako stanje privede do hude ketoacidoze.

Ketoza povečana količina ketonov v krvi.

Kontaktni dermatitis kožna reakcija na mestu vstavitve seta , ki je posledica različnih sestavin lepila ali obliža samega.

Krvni sladkor nivo glukoze v krvi.

Kapilarna kri kri, odvzeta iz kapilar.

Koma nezavest. Pri bolniku s sladkorno boleznijo se lahko pojavi pri zelo nizkem ali zelo visokem krvnem sladkorju.

Kortizol stresni hormon, ki se proizvaja v nadledvičnih žlezah.

L

Laktoza mlečni sladkor.

Langerhansovi otočki glej pod Trebušna slinavka, alfa, beta celice.

Lipidogram preiskava ob odvzemu krvi, iz katere lahko razberemo količino in razmerje dobrih in slabih maščob v krvi, kar je pomemben napovedni dejavnik za metabolno urejenost sladkorne bolezni.

Lipoatrofija lokalna redukcija podkožnega tkiva na mestu večkratnih vbodov insulina zaradi imunološke reakcije proti insulinu.

Lipohipertrofija lokalno povečanje maščobnega tkiva, ki se razvije po večjih podkožnih aplikacijah insulina na isto mesto.

M

Maščobne kisline nujna sestavina človeške prehrane, saj telo potrebuje nekatere maščobne kisline, ker jih samo ne more izgraditi, te imenujemo esencialne maščobne kisline (na primer arahidonska kislina). V sodobni prehrani dajemo prednost rastlinskim oljem, zlasti tistim, ki vsebujejo nenasičene maščobne kisline. Potrebne so za absorpcijo v maščobah topnih vitaminov.

Merilnik krvnega sladkorja merilna naprava za določanje sladkorja v krvi.

Mikroanevrizma čezmerna omejena razširitev mikroodvodnice zaradi pritiska krožeče krvi na oslajeno mesto v steni odvodnice. Oslabelost lahko nastane zaradi bolezni, poškodbe ali prirojene hibe stene odvodnice. Pogosto je mikroanevrizma prvi znak poškodbe oči.

Mikroangiopatija je bolezen majhnih krvnih žil pri bolnikih s sladkorno boleznijo. Osnovna in značilna sprememba je zadebelitev bazalne membrane kapilar(oči, ledvica, živci).

Makroangiopatija kronični zapleti na krvnih žilah (arterioskleroza, kardiovaskularna bolezen).

Mejna bazalna glikemija (MBG) vrednost glukoze v krvi je večja od normalne, vendar manjša kot za sladkorno bolezen tip 2, potrebno je sledenje.

Metabolni sindrom skupina metabolnih motenj, ki se kažejo kot insulinska rezistenca, kopičenje maščobnega tkiva v predelu trebuha (moški, abdominalni ali centralni tip debelosti), visoke ravni holesterola in maščob v krvi ter visok krvni tlak.

Motena toleranca za glukozo (MTG) mejne vrednosti glukoze ob izvajanju OGTT testa, ki so sicer nad normalnim nivojem vendar pa preizke za diagnozo sladkorne bolezni tip 2, potrebno je sledenje.

N

Nadledvičnica majhni žlezi nad ledvicama, ki sproščata različne hormone.

Nazalni inzulin oblika inzulina, ki se aplicira intranazalno.

Necrobiosis lipoidica diabetorum posebna kožna lezija, značilna pri diabetikih.

Nefropatija bolezni spreminjanja na ledvicah, ki nastanejo kot posledica vpliva višjih krvnih sladkorjev, zvišanega krvnega tlaka in drugih dejavnikov v poteku sladkorne bolezni. Prekomerno izločanje proteinov v urin imenujemo proteinurija in to je tudi prvi znak okvare ledvic pri sladkorni bolezni.

Nevroglukopenični sindrom simptomi možganske disfunkcije ob hipoglikemiji.

Nevropatija bolezenske spremembe v delovanju perifernega in tudi avtonomnega živčnega sistema. Prve se lahko kažejo s diabetičnim stopalom, druge pa s upočasnjenim praznjenjem želodca motnjami znojenja, drisko, zapeko, impotenco...

Nosečnostna sladkorna bolezen gestacijski diabetes mellitus. Diabetes odkrit v dobi nosečnosti. Simptomi običajno izginejo po rojstvu otroka, vendar je ženska v nadaljnjem življenju bolj dovzetna za sladkorno bolezen tip 2.

O

Obdobje medenih tednov faza remisije pri bolniku s sladkorno boleznijo, ko telo črpa še zadnje rezerve inzulina, kaže se s prehodno manjšo potrebo po inzulinu.

Ogljikovi hidrati glavna hranilna snov za zagotovitev energije. Prednost v prehrani dajemo sestavljenim ogljikovim hidratom (škrobna živila) pred enostavnimi ogljikovimi hidrati (sladkorji). Sestavljeni ogljikovi hidrati, bogati z dietnimi vlakninami, počasneje dvigujejo nivo glukoze v krvi in preprečujejo njen hiter padec (hipoglikemija).

OGTT Oralni Glukoza Tolerančni Test, pove nam koliko se dvigne krvni sladkor v določenem času po zaužitju sladkorja, opravlja se ga pri bolnikih s sumom na sladkorno bolezen tipa 2.

P

Pankreas glej pod Trebušna slinavka.

Prevalenca razširjenost bolezni, število ljudi z boleznijo v katerem koli času.

Profil krvnega sladkorja pomeni meritev krvnih sladkorjev na tešče, tako da ugotovimo, če nastavljeni bazalni odmerki na inzulinski črpalki ustrezni ob bazalnem metabolizmu, kar se kaže z normalnimi vrednostmi krvnega sladkorja. Nastavitve lahko preverjamo zjutraj, popoldan-zvečer ali ponoči med spanjem. Tako preprečujemo akutne zaplete na inzulinski črpalki, ki so sicer pogostejši.

Proteinurija povečano izločanje beljakovin v urin, je osnovni znak diabetične nefropatije.

Protitelo molekula, ki se je sposobna vezati na tujke in jim s tem preprečiti, da bi ti škodovali organizmu. Tujki so lahko povzročitelji bolezni, nelastne beljakovine ali druge molekule, ki jih organizem prepozna kot potencialno nevarne.

Remisija po začetni fazi bolezni s ketoacidozo nastopi pri 70% bolnikov v približno treh tednih faza delne remisije (»obdobje medenih tednov«), za katero je značilno, da se izločanje lastnega inzulina prehodno poveča, zato dodajajo bolniki manj ali celo nič inzulina. Remisija traja nekaj tednov ali celo več mesecev. Ko se konča, je to znak, da se je lastna sinteza inzulina praktično končala, začetna okvara β - celic trebušne slinavke se nadaljuje do njihove popolne odpovedi.

Retinopatija spremembe na ožilju očesne mrežnice, ki so posledica sladkorne bolezni, razvijejo se po določenem času, lahko po 4 do 5 letih neurejene sladkorne bolezni. Nezdravljena diabetična retinopatija lahko povzroči poslabšanje vida ali celo vodi do slepote.

S

Saharin sladilo brez energetske vrednosti.

Sorbitol sladilo z energetske vrednostjo.

Srednje delujoči inzulin inzulin, ki začne delovati 1,5 ure po injiciranju. Najmočnejši učinek doseže po petih do desetih urah in deluje do 22 ur (npr. Insulatard, Humulin N).

Subkutano podkožno apliciranje injekcij, npr. insulina.

Š

Ščitnica majhna žleza na vratu, ki meri v premeru približno 5 cm in leži pod kožo, tik pod Adamovim jabolkom. S hormoni, ki jih izloča, nadzira vse presnovne procese v telesu. Raven ščitničnih hormonov je skrbno nadzorovana in zelo pomembno je, da se izločajo v pravilnem razmerju.

Škrob je naravni polisaharid, polimer sestavljen iz povezanih glukoznih enot.

Tip 1 diabetes mellitus od insulina odvisna sladkorna bolezen (glej pod IDDM). Gre za pomanjkanje hormona insulina zaradi avtoimunega uničenja β celic v trebušni slinavki, ki inzulin proizvajajo, zato je potrebno doživljenjsko dodajanje insulina.

Tip 2 diabetes mellitus od insulina neodvisna sladkorna bolezen (NIDDM). Vzrok je v povečani odpornosti perifernih tkiv na inzulin, zato so potrebne večje količine insulina. Osnova zdravljenja je zdrava prehrana, redukcija telesne teže in telesna dejavnost, kasneje pa pride v poštev tudi kombiniranje z zdravili (v obliki tablet, injekcij).

Transplantacija presaditev funkcionalnega organa ene osebe v telo druge osebe.

Trebušna slinavka majhen podolgovat organ v trebušni votlini, ki ima dve funkciji, eksokrini del trebušne slinavke proizvaja encime, ki razkrajajo prebavljivo hrano, endokrini del pa izloča hormone, ki vplivajo na presnovo ogljikovih hidratov.

U

Uremija zastrupitev telesa z odpadnimi snovmi, ki se zaradi okvarjenih ledvic ne morejo odstraniti iz telesa.

W

Wizard bolus funkcija na inzulinski črpalki, ki predstavlja pomembno pridobitev v novejšem tipu črpalke in nadomesti dosedanji papirnati korekcijski listič, predstavlja namreč elektronski korekcijski listič, v katerega je vnešen podatek o vrednotenju hrane – štetje ogljikovih hidratov. Črpalka tako avtomatično sama odmerja inzulin v posameznih obdobjih dneva.